

KİMLERLE DOST OLABİLİRSİNİZ

KİMLERLE DOST OLAMAZSINIZ

Ben bu konu üzerine ilk defa yazmıyorum. Bir kaç defa yazdığımı hatırlıyorum. Ancak ilk yazdığım yazı pek beğenmemiştim. Hele bir kaç olaydan sonra bu konu üzerine tekrar dönmeyi hem doğru buldum hem de kolay. Bu sefer «gayri meş'ur, şuur dışı» deyip geçmiyeceğim. İnsan ruhunun biraz daha alt katlarına, karanlığa inmek istiyorum.

Bakın, size olaylarda, birini anlatayım. On dört onbeş yıl kadar var. Ankaradayım. H a s a n Cemil Çambel ile birlikte hale girdik geçiyoruz. Bir az ilerledik kır yaşlarında bir kimse ile karşılaştık. Çambel'in tanıdığı imiş bizi de tanıştırdı. Adamcağız, sıkılmış gibi gülümseyerek başını aşağıya eğerek selâmlaştı. Onun bu duruşunu beni çok ilgilendirmişti. Çünkü ben bir takımları gibi, ilk intibalar yanıltmaz sözünün doğruluğuna inanıyordum. İşte bu inançları ki adamcağız benimle tanıştığına pek memnun olmadı, dedim. Aradığı yıllar geçti, kendisi ile dost olmuştuk teklifsiz içli dışlı konuşuyorduk. Beni sever görünüyordu. Yanılmıştım, insanın içi dışından hiç belli olmuyor diyordum. Yalnız bir rokta vardı ki kesin bir hüküm vermeme engel oluyordu. Aynı mahallede oturmamıza evlerimizin yakın olmasına rağmen hiç görüşemiyorduk. Niçin acaba, diyordum. Bir türlü anlayamıyordum. Aıdan bir az daha zaman geçti. Günlük birinde bana selâm vermediğini, vermekde istemediğini gördüm anladım! Ne olmuştu, kendisine ne yapmıştım? Hiç bir şey bilmiyorum. Yalnız şöyle bir şey kulığıma çalındı: Baltacıoğlu bana selâm vermiyor ben de vermiyorum.

Bakın, bu olay beni çok oyaladı, çok üzündüdü, yine de hüküm vermekte acele etmedim. Şimdi size koaumuza ilgili olan son olayı anlatayayım. Bu ikinci bürhünlükle çekici. Bundan dört yıl kadar önce İstanbul'a gitmiştim. Bir akşam Kadıköy islesine çıktım. Rithımın üzerinde yürüyorum yolun kıyısında üstü, başı harap, bir oğlan çocuğu elinden tutan, bir insan gördüm. Dişleri dökmüş benzi sararmıştı. Yanına yaklaşıncaya tanır gibi oldum. Oda hem görünce kimildadı kısık sesiyle söyledi:

— Benim işte, İsmail Hakkı Beyefendi! İş bulamadım. İş vermiyorlar bana. İki kızımı kaybettim. Bu hale geldim artık...

Donmuş kalmıştım! Kimdi bu insan? On beş yıl önce İstanbul'da yeni Adam'ı çıkarırken nazar yürüyüşlerimize katılan o tertemiz, ağır başlı sevilen sayılan arkadaşımız! Ne kadar da düşmüş, bitkin hale gelmişti! Düşmez, kalkmaz bir Allah, diyordum.

Dilim tutuldu. Hiç bir şey söyleyemedim. Ne yapacağımı bilmez bir halde yanından av-

YAZAN:

İsmayil Hakkı BALTACIOĞLU

Ben bu konu üzerinde çok durmuşumdur. Önce dostluk bağlığının işbölümünden meydana geldiğini sanmıştım. En yakın dostlar birbirlerini en iyi tamamlayanlardır diye düşünüyordum. Mutlu aileleri de birbirinin eksikliğini tamamlayan eşlerden meydana geldiğini sanmıştım. Görgüler, denemeler yavaş yavaş bu kanaatimi sarstı. Yerine bir yenisini koydu. Şimdi artık eskisi gibi düşünmüyorum. Bu yazımda dostluğum şimdi doğru olarak kabul ettiğim sebebinin açıklıyorum.

rıldım. Sonra kendisini soruşturdum. Adresini öğrendim. Biz para gönderdim. Sonra ziyaretine gittim. Bir apartmanın bodrumunda oturuyordu. Kendisine, yetim kalan torununa bakıyordu. Bir az daha para bıraktım. Çok üzgün dü. Ancak, ağır başlılığından hiç kaybetmiyordu. Şu olanı anlattı:

— Geçen gün hayatta kalan evli kızım geldi. Ben artık size bakamayacağım. Başını zın çaresine bakın dedi. Ona şu cevabı verdim, Acı olan, senin bu sözlerin değil Allahın bizi seni, eline muhtaç etmesidir, dedim.

Zavallı arkadaşım! bundan bir kaç ay önce yatağa da düşmüştü. Bundan dört yıl önce yapmağa başladığım yardım parasından ayrı olarak ilaç parasında gönderdim.

Bütün bunları niçin açıkladım? Övünmek için mi? Ne kazanacaktım! Hayır benim düşüncem psikolojik bir araştırmadır başka bir şey değil. Siz de şimdi görürsünüz. Son aylarda şu soruyu kendi kendime sorup duruyorum:

— Bütün maddi sıkıntılarına rağmen bu eski arkadaşımın karşı gösterdiğim fedakârlığın ruh âmilî nedir acaba?

Abîâk dedim feragat dedim, insanlık dedim, olmadı, duruma bir türlü açıklanmadı. Sonunda buldum. Ne tu-

haf! Arkadaşının tipi bana benziyor. Hatta huyları, gururu da!.. Anlaşıyordu artık. Ben eski arkadaşımı, bugün kü düşkün halinde kendini görüyor ve arkadaşımın yardım ediyorum diye sanki ben dime yardım ediyordum! Bu da bir egoçuluk, bençilliktir. Ancak, şu bayağısı değil, yücelmiş, özgeleşmiş bir, şekill!

Görürsünüz işte, insan hep kendini arıyor. Arkadaş seçerken, dost seçerken, eş seçerken, hep kendini arıyor. Bu açıklamayı yaptıktan sonra birinci olayı tekrar edelim. Benden olmıyan dostum iyi günlerimizde dahi benden uzak bakıyordu. Evleminin yakınlığına istesimizin benzemesine rağmen ben nime pek seyrek olarak görüşmekte idi. Çünkü benden değil, yabancı idi!

Şimdi olaylardan, açıklamalardan günlük yaşayışa geçelim. Kimlerle dost olabiliriz, kimlerle olamayız? Kimlere benzeyorsak onlarla, kimlere benzemiyorsak onlarla değil. Ancak, bu benzeyiş benzeme me düğümünü çözmek öyle kolay bir iş değildir ki! Doğru. Ancak, benim bir usulü vardır. Artistik zevklerin uyandırmadığına bakarım.

Sanat, zevk kadar insan için dışına vuran bir şey yoktur.

Boğaziçi Üniversitesi

Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerde İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanhisi

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTWRT0200503